

De kalversterfte op Nederlandse melkveebedrijven is in 2018 en 2019 in alle leeftijdscategorieën gedaald, zo blijkt uit een analyse van GD. De daling is ingezet sinds de introductie van het kalversterftegetal, KalfOK en het Kalfvolgsysteem. Een rechtstreeks verband valt wetenschappelijk niet te bewijzen. Maar duidelijk is dat extra aandacht voor kalvergezondheid werkt.

TEKST WICHERT KOOPMAN

Kalversterfte

daalde binnen twee jaar tijd

Doodgeboorten en zwakke kalfjes die na enkele dagen intensieve zorg alsnog het leven laten. Het zijn gebeurtenissen waar iedere melkveehouder mee te maken heeft, maar die nooit wennen. Ook in de publieke opinie is kalversterfte een gevoelig onderwerp. Verhitte discussies rondom dit thema laiden de laatste jaren dan ook regelmatig op.

Wat in die berichtgeving vaak niet naar voren kwam, is dat de sector al diverse initiatieven in gang had gezet om meer grip te krijgen op de sterfte onder jonge dieren. Zo werd in 2016 het keteninitiatief 'Totaalaanpak vitaal, gezond en duurzaam kalf' gestart, wat onder andere uitmondde in de introductie van het Kalfvolgsysteem (KVS, zie kader op pagina 8) in juli 2017 en het kalversterftegetal en de KalfOK-score (zie kaders op pagina 9) begin 2018.

Daling in alle leeftijdscategorieën

Hebben deze initiatieven het gewenste resultaat? Met andere woorden: lukt het om kalversterfte terug te dringen? Het was de centrale vraag in een onderzoek van

Royal GD. Inge Santman, veterinaire epidemioloog bij GD, maakte samen met een aantal collega's een analyse van kalversterftedata in de periode juli 2014 tot met juni 2019. De data waren afkomstig uit de data-analyse binnen de Diergezondheidsmonitor Rund.

De onderzoekers hebben goed nieuws te melden. De kalversterfte is in alle leeftijdscategorieën gedaald. GD maakt onderscheid in vier categorieën kalversterfte. De eerste categorie betreft niet-geormerkte kalveren. Dit zijn verworpen vruchten, doodgeboren kalveren en levend geboren kalveren die dood gaan voordat ze in I&R zijn aangemeld. De tweede categorie betreft kalveren die sterven in de periode tussen oormerken en een leeftijd van veertien dagen. De derde categorie betreft de sterfte tussen 15 en 56 dagen leeftijd en de vierde categorie die tussen 56 dagen en een jaar.

Tien procent minder sterfte rond geboorte

De sterfte van niet-geormerkte kalveren op melkveebedrijven laat sinds het derde kwartaal van 2016 een dui-

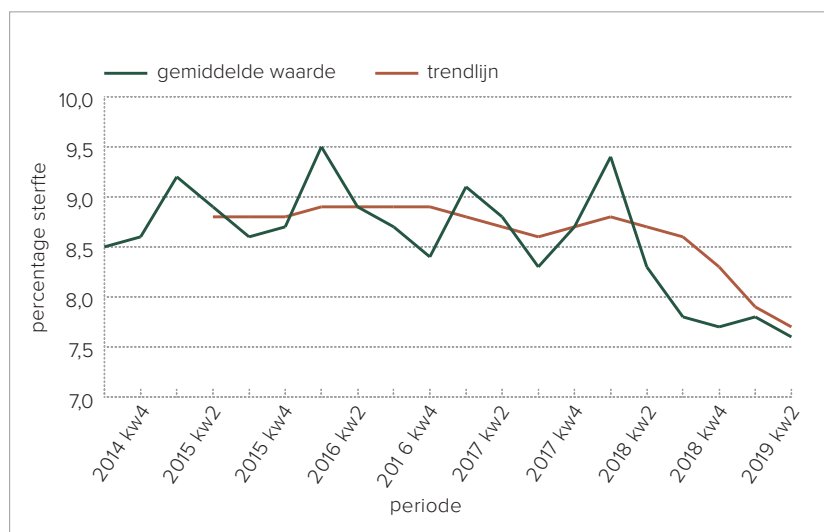
met tientallen procenten

delijk dalende trend zien, zo blijkt uit figuur 1. De niet-geormerkte kalversterfte was in de periode van juli 2016 tot en met juni 2017 gemiddeld nog 8,5 procent. Twee jaar later was dit percentage gedaald tot 7,6 procent. Dit komt neer op een daling van ruim 10 procent. 'Daarbij zien we een gunstige ontwikkeling in de hele sector. Het percentage melkveebedrijven met weinig niet-geormerkte kalversterfte is toegenomen en het percentage bedrijven met veel niet-geormerkte kalversterfte is afgenomen', laat de onderzoekster zien.

Verskil tussen vaars- en stierkalveren

Eenzelfde beeld komt naar voren uit de analyse van de sterftecijfers tot en met veertien dagen, al is de daling daar minder groot. In juli 2016 tot en met juni 2017 ging op melkveebedrijven gemiddeld 3,6 procent van de geormerkte kalveren binnen twee weken dood. Twee jaar later was dat nog 3,5 procent. Dit komt neer op een daling van bijna 3 procent. Hierbij vonden de onderzoekers overigens een opmerkelijk verschil tussen vaars- en stier-

Figuur 1 – Sterfte van niet-geormerkte kalveren tussen het derde kwartaal van 2014 en het tweede kwartaal van 2019 (bron: GD, Diergezondheidsmonitor Rund)

Op bedrijven waar de verse koeien gezond opstarten, gaan minder kalveren dood

kalveren. 'De sterfte onder stierkalveren was over de hele vijfjarige periode gemiddeld 3,5 procent, terwijl dit onder vaarskalveren gemiddeld 3,2 procent was.

Grootste daling bij oudere fokkalveren

Volgens Santman mag hieruit niet worden geconcludeerd dat stierkalveren structureel minder aandacht krijgen. 'Op 40 procent van de bedrijven gaan meer stierkalveren dan vaarskalveren dood, maar op 26 procent van de bedrijven is er geen verschil en op 34 procent van de bedrijven sterven juist meer vaarskalveren dan stierkalveren', geeft ze aan. 'Als het lukt om sterfte bij de ene diergroep laag te houden, moet dat ook mogelijk zijn bij de andere groep', oppert de onderzoekster.

De grootste daling van de sterftcijfers werd in het onderzoek gevonden bij de oudere fokkalveren. In de leeftijdscategorie van twee tot acht weken daalde de uitval van gemiddeld 5,4 procent in de periode juli 2016 tot en met juni 2017 tot 4,4 procent in de periode van juli 2018

tot en met juni 2019. Dit komt neer op een afname van ruim 18 procent. Voor de kalveren van acht weken tot een jaar bedroeg de daling bijna 30 procent (van 3,4 naar 2,4 procent).

Ook verbetering bij vleeskalveren

De daling van de uitvalspercentages in de melkveehouderij werken ook door naar de vleeskalverhouderij. De uitval van kalveren in de leeftijd van twee tot acht weken daalde hier van 2,0 procent in 2016-2017 naar 1,7 procent in 2018-2019. De uitval vanaf acht weken tot afleveren daalde met ruim 12 procent tot 1,4 procent. 'We hebben geen onderzoek gedaan naar de invloed van betere zorg voor de jonge kalveren op melkveebedrijven en de voorwaarden voor het afleveren van kalveren die samenhangen met het Kalfvolgsysteem', geeft Santman aan. 'Maar het is zeer waarschijnlijk dat die zal hebben bijgedragen aan deze gunstige ontwikkeling op de vleeskalverbedrijven.'

Gezondheidscheck in het Kalfvolgsysteem

Het Kalfvolgsysteem is ontwikkeld door LTO, NZO, de brancheorganisatie voor de kalversector (SBK) en de brancheorganisatie voor de veehandel (Vee & Logistiek Nederland). Het is een systeem waarmee op termijn informatie over dieren kan worden uitgewisseld tussen melkveehouders en vleeskalverhou-

ders. Ieder kalf dat door een veehandelaar wordt opgehaald bij een melkveehouder, wordt in het computerprogramma geregistreerd. Daarbij checkt de veehandelaar niet alleen de registratie, maar ook de gezondheid en het gewicht van het kalf. Kalveren die zijn bestemd voor de vleeskalverhouderij en

niet aan de minimeisen van de kwaliteitsregeling Vitaal Kalf voldoen, moet hij laten staan met het advies aan de veehouder om het kalf nog wat langer te houden. Op deze manier wordt voorkomen dat te lichte en zwakke kalveren op de verzamelcentra terecht komen.

KalfOK geeft objectief inzicht

KalfOK (Kalf Opfok Kwaliteitsscore) werd ontwikkeld in opdracht van ZuivelNL en geeft veehouders en dierenartsen objectief inzicht in de resultaten van de kalveropfok. KalfOK is opgebouwd uit de resultaten op twaalf kengetallen, die worden berekend op basis van geregistreerde cijfers in I&R, MediRund en bij

Rendac. Zo wordt weergegeven welk percentage van de vaars- en stierkalveren levend wordt geboren en succesvol in de eerste veertien dagen wordt opgefokt. Ook het antibioticagebruik en de gezondheidstatussen voor de ziekten bvd, ibv en salmonella worden meegenomen in de KalfOK-scores.

Voor alle twaalf kengetallen wordt een afzonderlijke score berekend en deze twaalf scores vormen opgeteld één totaalscore die maximaal 100 bedraagt. Met de cijfers uit KalfOK kunnen melkveeouders zich spiegelen aan collega's en de ontwikkeling op hun eigen bedrijf volgen.

Om meer inzicht te krijgen in de mogelijkheden die veehouders hebben om de kalversterfte terug te dringen, brachten Santman en haar collega's ook een aantal bedrijfs- en omgevingsfactoren in beeld. 'We hebben hierin nog de nodige aanknopingspunten gevonden die een verdere verbetering van de cijfers mogelijk kunnen maken', geeft de onderzoekster aan.

Zo blijkt de sterfte van kalveren in alle leeftijdscategorieën op melkveebedrijven hoger bij extreem warm of koud weer. 'Opvallend is dat dit effect niet werd gevonden op vleeskalverbedrijven. Dit heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat het stalklimaat op vleeskalverbedrijven beter gereguleerd kan worden. Maar dit betekent ook dat met extra aandacht voor het stalklimaat bij extreem weer de sterfte op melkveebedrijven nog verder kan worden verminderd', concludeert Santman.

Relatie met droogstandsmanagement

Uit onderzoek naar de invloed van bedrijfsfactoren kwam onder andere naar voren dat er een verband is tussen het verloop van de opstartfase van verse koeien op een bedrijf en het percentage kalversterfte. Zo gingen er gemiddeld meer kalveren dood naarmate meer slepende melkziekte voorkwam. 'Dit betekent dat verbetering van het management van de droge koeien ook kan bijdragen aan vermindering van de kalversterfte', stelt Santman vast.

De onderzoekers hebben ook gekeken naar de invloed op kalversterfte van (preventieve) behandelingen tegen ziekten. Hierbij vonden ze onder andere dat het gebruik van antibiotica tegen luchtwegproblemen en de (preventieve) behandeling tegen cryptosporidiose samengingen met meer kalversterfte. 'Als op een bedrijf deze behandelingen worden toegepast, is dat een indicatie dat er problemen zijn met de kalveropfok', geeft Santman hiervoor als verklaring.

Een positief effect vonden de onderzoekers van het vac-

cineren van koeien tegen kalverdiarree. Voor de groep vaccinerende bedrijven vergeleken ze de sterfte in de periode dat kalveren beschermd waren door vaccinatie met die van de periode vóór vaccinatie. Ze vonden een significante verlaging van de kalversterfte. 'Daarbij moet wel worden opgemerkt dat dit effect waarschijnlijk niet volledig kan worden toegeschreven aan vaccinatie. Vaccinatie is vaak onderdeel van een totaalstrategie, waarvan verbetering van het biestmanagement een belangrijk onderdeel is', nuanceert Santman deze resultaten.

Bewustwording en aandacht

De hamvraag – hebben de invoering van het Kalfvolgsysteem en KalfOK bijgedragen aan vermindering van de kalversterfte? – heeft Santman met haar onderzoek niet volledig kunnen beantwoorden. Strikt wetenschappelijk gezien dan. 'De resultaten laten zien dat de introductie van de verschillende systemen in de tijd duidelijk samengaat met een dalende sterfte. Maar omdat alle bedrijven hier min of meer mee te maken hebben, kunnen we geen goede vergelijking maken', legt de onderzoekster uit. 'De invoering van de systemen is gepaard gegaan met duidelijk meer aandacht voor de kwaliteit van de kalveropfok. En in dezelfde periode zijn ook landelijke programma's voor de bestrijding van bvd en ibv gestart', geeft ze aan.

'Feit is in ieder geval dat veehouders de laatste jaren veel bewuster bezig zijn met de jongste dieren op hun bedrijf.' |

Kengetal kalversterfte

Het kengetal kalversterfte geeft de sterfte aan van vaars- en stierkalveren ten opzichte van het totaal aantal geboren kalveren. Het gaat hier om doodgeboren kalveren en levend geboren kalveren die doodgaan in de periode tot en met veertien dagen leeftijd.

Bedrijven met een hoog kalversterfgetal moeten een plan van aanpak maken voor verbetering.

Samenvatting

- Een oorzakelijk verband is niet aan te tonen, maar sinds de introductie van het Kalfvolgsysteem en KalfOK is de kalversterfte in alle leeftijdscategorieën gedaald.
- De sterfte onder niet-geoordeelde kalveren (inclusief verwerpingen en doodgeboorten) daalde in twee jaar tijd met ruim 10 procent van gemiddeld 8,5 procent tussen juli 2016 en juni 2017 naar gemiddeld 7,6 procent tussen juli 2018 en juni 2019.
- In de daaropvolgende leeftijdscategorieën daalde de sterfte in dezelfde periode met respectievelijk 3 en 18 procent. In de leeftijdscategorie 56 dagen tot een jaar was de daling zelfs bijna 30 procent.
- Meer aandacht voor stalklimaat bij jonge kalveren en verbetering van het management van droge koeien kunnen helpen om kalversterfte verder terug te dringen.